

Національний університет "Острозька академія"

Навчально-науковий інститут лінгвістики

Кафедра комп'ютерної лінгвістики

Кваліфікаційна робота (проект)

магістра

на тему:

**Мовні засоби експресії військових на прикладі англomовних
інтерв'ю українських військових**

Виконала: студентка 2 курсу групи зМКЛ-2

спеціальності: 035 Філологія

спеціалізації: 035.10 Прикладна лінгвістика

Горст Ольги Романівни

Керівник: д-р філол. наук, Архангельська А.М.

Рецензент: _____

Роботу розглянуто і допущено до захисту
на засіданні кафедри комп'ютерної лінгвістики

протокол № __ від “__” ____ 2025 р.

Зав. Кафедри Леся КОЦЮК

Острог - 2025 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МОВНИХ ЗАСОБІВ ЕКСПРЕСІЇ.....	7
1.1. Поняття мовної експресії та її роль у комунікації.....	7
1.2. Класифікація мовних засобів для вираження емоцій.....	9
1.3. Види мовлення: формальне й неформальне.....	12
РОЗДІЛ 2. Формальне мовлення військових: особливості та приклади з виступів українського командування.....	14
2.1. Поняття формального мовлення у військовому контексті.....	14
2.2. Лексичні та стилістичні особливості формального мовлення військових.....	14
2.3 Мовні засоби експресії українських військових в іншомовному середовищі: аналіз інтерв'ю з Міністром оборони України Олексієм Резніковим.....	17
2.4 Мовні засоби експресії у фрагменті інтерв'ю з Кирилом Будановим (ABC News, 2023).....	24
2.5 Мовні засоби експресії у мовленні Юрія Сака, радника міністра оборони України для FRANCE 24.....	26
2.6 Мовні засоби експресії у публічному інтерв'ю: Рустем Умеров у розмові з Девідом Сенджером.....	30
РОЗДІЛ 3. Неформальний стиль комунікації в мовленні українських військових: аналіз та приклади.....	33
3.1 Аналіз неформального мовлення військових на прикладі інтерв'ю офіцера полку «Азов» (Маріуполь).....	33

3.2 Аналіз інтерв'ю з українською військовослужбовицею Юлією Микитенко.....	38
3.3 Особливості мовної експресії в неофіційному мовленні військового (на матеріалі інтерв'ю зі снайпером-штурмовиком Романом Трохимцем, позивний «Брейк»).....	43
3.4 Мовні засоби експресії та особливості неофіційного спілкування українських військових у інтерв'ю GMF.....	49
3.5 Експресивність мовлення як засіб передачі особистісних і соціальних переживань у інтерв'ю Дарії Філіп'євої.....	55
РОЗДІЛ 4 Порівняльний аналіз офіційного та неофіційного стилів мовної експресії українських військових в іншомовному середовищі.....	58
4.1. Порівняння лексичних засобів експресії в офіційному та неофіційному стилях: приклади з інтерв'ю та публічних виступів.....	58
4.2. Синтаксичні конструкції як засоби вираження емоцій у формальному та неформальному мовленні: конкретні кейси.....	62
4.3 Невербальні засоби: порівняння у офіційному та неофіційному мовленні.....	66
ВИСНОВОК.....	68
Список використаної літератури.....	70

ВСТУП

У 2022 році Росія почала незаконне вторгнення в Україну. У зв'язку з повномасштабною війною зросла роль комунікації українських військових у іншомовному середовищі. Військові надають різні інтерв'ю англомовним засобам масової інформації. Також військові використовують різні мовні засоби у своєму мовленні для якомога кращої передачі інформації.

Актуальність дослідження

У зв'язку з війною в Україні дуже важливою стала міжнародна комунікація, зокрема - і висвітлення реалій війни та донесення правди через англомовні засоби масової інформації. Це стає більш поширено, коли наші українські військові дають інтерв'ю англійською мовою та беруть участь у різних міжнародних конференціях. І також виступають перед іноземцями. Мовлення військових виконує як інформативну функцію, так і емоційну та переконуючу. Це стає можливим завдяки використанню мовних засобів експресії.

Особливість такого дискурсу полягає в тому, що він часто поєднує формальні та неформальні елементи: з одного боку — офіційна військова термінологія, з іншого — особисті переживання, емоційні висловлювання, сленг або навіть ненормативна лексика. Це робить англомовні висловлювання українських військових унікальним об'єктом лінгвістичного аналізу.

Зростає увага до військового мовлення, до його особливостей. Проте проведено не так багато досліджень щодо його вивчення. Є два стилі мовлення як формальний, так і неформальний. Але також

недостатньо це вивчено та досліджено. Проте, це дуже важливо. Адже ці стилі дуже відрізняються та мають низку особливостей. І це б допомогло краще готуватися для військових до виступів та знати що дозволяється використати, а що ні.

Мета роботи – проаналізувати мовні засоби експресії військових у формальному та неформальному мовленні.

Завдання дослідження:

1. Визначити теоретичні засади вивчення військового мовлення та мовної експресії.
2. Охарактеризувати основні риси формального і неформального мовлення у військовому середовищі.
3. Відібрати англomовні інтерв'ю українських військових для аналізу.
4. Дослідити слова і вирази, які використовують військові для передачі емоцій у формальному та неформальному мовленні.
5. Зробити порівняння та узагальнити результати аналізу.

Об'єкт дослідження – англomовні інтерв'ю українських військовослужбовців.

Предмет дослідження – мовні засоби експресії військових у формальному та неформальному мовленні.

Методи дослідження: описовий, порівняльний, лінгвостилістичний аналіз.

Наукова новизна роботи полягає у вивченні мовних засобів експресії у формальному та неформальному мовленні. Порівняти мовлення військових у різних стилях.

Практичне значення полягає у можливості використання отриманих результатів у підготовці публічних виступів і медіакомунікації військових, у роботі пресслужб, під час навчання з культури мовлення та у викладанні курсів зі стилістики й прагматики.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати магістерського дослідження було представлено у Студентському науковому журналі «Universum», випуск 25, що вийшов за сприяння ГО «Молодіжна наукова ліга». Публікацію статті «Мовні засоби експресії українських військових в іншомовному середовищі на прикладі англомовних інтерв'ю» здійснено 20 жовтня 2025 року.

Структура роботи складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків та списку джерел. Перший розділ висвітлює теоретичні основи мовної експресії. Другий – аналіз формального мовлення українських військових, третій – неформального. Четвертий розділ містить порівняльний аналіз обох стилів мовної експресії.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МОВНИХ ЗАСОБІВ ЕКСПРЕСІЇ

1.1. Поняття мовної експресії та її роль у комунікації

Експресія - це вираження емоцій, думок та почуттів мовця. У мовознавстві це є складним процесом. Цей процес включає в себе використання різних мовних засобів для передачі емоційності і формування ставлення слухачів до почутого. Це можуть бути певні об'єкти, ситуації та явища. Основними рисами мовної експресії є емоційність, інтенсивність, образність та оцінка почутого.

Експресія в комунікації відіграє важливу роль. Вона має **комунікативну** функцію для передачі емоційного відтінку мовлення та допомагає співрозмовнику зрозуміти не лише зміст, а й ставлення мовця до нього. Експресія робить мовлення більш виразним, емоційним та живим. Завдяки експресії мовець може також створювати довіру та контакт з слухачем. Співрозмовник не лише чує інформацію, а й відчуває стан мовця (чи то радість, чи то гнів).

По-друге, експресивне мовлення відіграє **впливову** роль. Вона спрямована на зміну поведінки або емоційного стану співрозмовника. Наприклад, за допомогою емоційно забарвленої мови, наполягання, запитань або риторичних вигуків можна переконати співрозмовника в правильності певної точки зору або викликати бажану реакцію. Дж. Остін, у своїй праці *How to Do Things with Words*, підкреслює, що мова може не лише передавати інформацію, а й створювати вплив через так звані "перформативи" — мовні акти, що не лише описують реальність, а й змінюють її, наприклад, за допомогою заяв або наказів [1].

Зокрема експресивне мовлення відіграє важливу **естетичну** роль. Це полягає в тому, щоб зробити мовлення більш особливим, красивим та образним. Естетична роль полягає у тому, щоб мовцю було цікаво слухати та це сприяє кращому сприйняттю. Тобто мовлення стає не лише інформативним, а й зацікавлюючим. Тобто у мовця створється так званий художній образ. Наприклад, коли ми читаємо поезію, то ми звертаємо увагу на експресивні засоби і це допомагає нам створити образи, а потім у нас викликають різні емоції та почуття, такі як радість чи захоплення.

Експресія включає лексичні та граматичні засоби. Також згідно з теорією лінгвістики, експресія включає також синтаксис, фонетику, інтонацію і інші паралінгвістичні засоби (темп мовлення, паузи, акценти). Тому є дуже важливим вивчати різні мовні одиниці та оцінювати як вони впливають на слухача та роблять мовлення більш цікавим.

У працях Г. Хофстеде можна знайти різні класичні теорії, які звертаються до культурних особливостей мовним засобів. Це є важливим, щоб досліджувати експресію в іншомовному середовищі. Хофстеде також проаналізував, як усталені культурні норми та соціальні стереотипи впливають на емоції, що відображаються у різних країнах. Згідно з його дослідженнями, мовні одиниці та конструкції, які в одній культурі можуть бути сприйняті як нормальні та влучні для вираження емоцій, а в іншій культурі можуть викликати непорозуміння або навіть образи та негативні емоції [2]. До прикладу можна взяти емоцію гніву. Вона є звичним для деяких англomовних культур. Проте це може бути образливим та неприйнятним у іншій культурі. А у деяких культурах стриманість емоційна є вкрай важливою та проявом ввічливості.

Отже, у мовознавстві поняття експресії неодноманітне. Це поняття досі невивчене комплексно. Адже це вимагає врахування і мовних засобів, і культурного контексту зокрема. Це тому, що значення мовних одиниць змінюється разом і з соціокультурними особливостями.

1.2. Класифікація мовних засобів для вираження емоцій

Засоби мовної експресії умовно поділяються на кілька основних категорій, кожна з яких має свою важливу роль у вираженні емоцій. І з них можна виділити лексичні засоби, синтаксичні та фразеологічні засоби, а також невербальні елементи. Невербальні елементи теж становлять важливу частину, адже вони роблять мовлення більш емоційним.

1. Лексичні засоби

Лексичні засоби виразності – ефективний спосіб передачі емоцій. До них належать слова з емоційним забарвленням, такі як вигуки, епітети, порівняння та емоційно забарвлені прикметники. Ці мовні інструменти роблять висловлювання більш емоційно насиченими. Прикметники, що використовуються для вираження емоцій, можна розділити на ті, що передають позитивні відчуття (наприклад, good, nice, beautiful) і ті, що виражають негатив (наприклад, worse, terrifying, horrible). Використання цих лексичних засобів впливає на емоційність мовлення і визначається контекстом.

Лексичні засоби здатні передати емоції та почуття мовця щодо ситуацій. Мовець може передати живі емоції, надати мовленню інтенсивності та виразності. За допомогою цих лексичних засобів

мовець акцентує увагу слухача чи читача та викликає певні реакції [3].

2. Синтаксичні засоби

Синтаксичні засоби вираження емоцій включають конструкції, які змінюють стандартний порядок слів у реченні, використання риторичних запитань, вигуків, окликів та інверсії. Така зміна синтаксичних структур значно підсилює емоційний ефект, дозволяючи акцентувати увагу на конкретному елементі висловлювання.

Інверсія, або зміна звичайного порядку слів у реченні, є одним з найбільш ефективних методів створення емоційного забарвлення. Наприклад, фрази типу "How amazing it is!" або "So wonderful was the view!" набувають додаткової емоційної ваги завдяки розміщенню ключових слів на початку. Інший важливий синтаксичний прийом — це використання риторичних запитань або вигуків, які можуть викликати різні емоції, від здивування до заклику до дії.

Так, фрази типу "Can you believe it?" або "What a sight!" надають емоційного вираження тому, що додають драматизму до описуваної ситуації [4].

3. Фразеологізми

Фразеологізми — це сталі вирази, що мають переносне значення та дозволяють передати емоції через культурно зумовлені мовні структури. Вони є інструментом передачі колориту та особливостей культури певного народу, адже фразеологізми часто містять глибоке

емоційне значення, яке не завжди можна точно передати іншою мовою.

Наприклад, англійське "break the ice" або "hit the nail on the head" має сталий зміст, пов'язаний з певними ситуаціями, де емоції людей сприймаються через специфічні вирази. Важливою є і роль фразеологізмів у створенні емоційного тону в комунікації, оскільки їх використання здатне миттєво змінити настрій співрозмовників [5].

4. Невербальні засоби

Окрім вербальних засобів, важливу роль у передачі емоцій відіграють невербальні елементи: інтонація, паузи, жести та міміка. Ці позамовні засоби не лише доповнюють, але й посилюють емоційну інформацію, надаючи їй більшої виразності.

Інтонація є одним із найпотужніших засобів емоційного вираження в усній мові. Вона дозволяє співрозмовникам легко зрозуміти емоційний стан мовця, навіть якщо самі слова не містять явного емоційного забарвлення. Зміна тональності, темпу мовлення або підвищення голосу можуть вказувати на радість, здивування, гнів або страх.

Пауза також є важливим елементом невербальної комунікації, оскільки вона дозволяє співрозмовникам обдумати сказане та відчувати емоційне напруження. Наприклад, коротка пауза перед важливим моментом може підвищити емоційну напругу в розмові.

Жести і міміка ще більше підсилюють емоційну виразність, оскільки вони безпосередньо відображають фізіологічний стан мовця. В умовах іншомовного середовища, коли мовний бар'єр може

стати на заваді, невербальні елементи часто виступають як додатковий інструмент для подолання цього бар'єру, забезпечуючи ясність і розуміння емоцій співрозмовників. Наприклад, міміка обличчя, жести рук і зміни в позі можуть наочно показати радість, сум або злість, навіть якщо мова не є рідною для учасників діалогу [6].

1.3. Види мовлення: формальне й неформальне.

Мовлення - це основний засіб спілкування, який залежить від ситуації та мети висловлювання. Однією з ключових характеристик є рівень формальності, який поділяє мовлення на **формальне** та **неформальне**.

Формальне мовлення використовується насамперед в офіційних середовищах. Характеристика формального мовлення: чітка структура, логічність викладу, використання спеціальних термінів, офіційна лексика (часто без особистих емоцій), уникнення емоційно забарвлених слів, нейтральний тон. Стиль формального мовлення є стриманим та ввічливим. Воно спрямоване на передачу об'єктивної інформації та дотримання соціальних або професійних норм.

Розглянемо неформальне мовлення. Цей стиль мовлення використовується у повсякденному спілкуванні. Основною відмінністю від формального мовлення є свобода мовця у висловлюванні думок. Неформальне мовлення має вільну структуру, допускає використання розмовних виразів, сленгу, емоційних інтонацій, повторів та пауз. Неформальне мовлення виражає особисті почуття, думки, підтримку чи гумор, а також часто включає звернення на ім'я або прізвище. Також у неформальному стилі мовець не використовує термінів, а замінює їх простішими словами.

Вибір між формальним та неформальним стилем залежить від ситуації, статусу співрозмовника, теми розмови та мети висловлювання.

РОЗДІЛ 2. Формальне мовлення військових: особливості та приклади з виступів українського командування

2.1. Поняття формального мовлення у військовому контексті.

Формальне мовлення у військовому середовищі - це тип спілкування, який використовується в офіційних ситуаціях. Цей тип комунікації передає важливу інформацію, яку мовці висловлюють у командних наказах, брифінгах, звітах про бойові дії та інших офіційних документах. Також ця комунікація використовується у засобах масової інформації, щоб впливати на думку громадян та мати певний образ військових дій та стратегій. [7]

Тип комунікації виконує не лише інформативну, а й репрезентативну функцію, адже спрямована на формування певного образу військових дій і всієї армійської структури в очах громадськості. Військове мовлення відрізняється чіткою логікою викладу, строгістю стилю, використанням термінології, спеціалізованої лексики, нейтральністю тону та відсутністю емоційно забарвлених слів. Воно є ключовим елементом внутрішньої дисципліни, інструментом керування, а також способом утвердження авторитету військової структури у публічному просторі.

На думку А. Соколової, військове мовлення — це не лише засіб передачі інформації, а й важливий інструмент формування певного образу військових дій у свідомості адресата. Особливо це стосується комунікації через ЗМІ, яка виконує не лише інформативну, а й стратегічну функцію, впливаючи на громадську думку та міжнародне сприйняття конфлікту. [7]

2.2. Лексичні та стилістичні особливості формального мовлення військових

Формальне мовлення військових — це специфічний спосіб комунікації, що має власні стилістичні та лексичні особливості. Ці мовні засоби експресії допомагають підтримувати офіційність, дисципліну та точність під час обміну інформацією у важливих ситуаціях. [8]

Лексичні особливості:

1. Вживання термінології.

Оснoву лексики формального військового мовлення становить спеціальна термінологія, яка точно називає об'єкти, процеси, явища та дії у сфері військової діяльності. Наприклад: deployment, artillery, reconnaissance, strike group, logistics support.

2. Велика кількість військової номенклатури, скорочень та умовних позначень, що притаманні у військових справах.

3. Використання стійких зворотів: фразеологізми, військові афоризми, приказки та прислів'я, команди, кодовані стійкі поєднання, метафори, гіперболи і т.д.

4. Використання модальних дієслів (must, shall...).

5. Уникнення емоційно-забарвленої лексики, ідіом, багатозначних лексем.

6. Вживання пасивного стану, який робить мовлення більш офіційним і, який використовується для уникнення прямої вказівки на суб'єкта.

Стилістичні особливості:

1. Військові використовують короткі та змістовні речення, щоб передати важливу інформацію. Військові можуть наголошувати на деталях та озвучувати статистику, щоб слухачі оцінили масштаби трагедії та наслідки. Також це впливає і на емоційний стан мовця. Він може виражати як емоції співчуття та співпереживання тощо.

2. Офіційно-діловий (чіткість, безособовість, стандартизованість).

3. Повідомлення мають бути лаконічними, без емоційних вставок, вторинної інформації.

4. Військові використовують недовгі речення але зі змістом. Це фокусує слухача на ситуації та для необхідності швидкого рішення.

5. Уникати вживання особового “я” або “ми”. Задля збереження об’єктивності та нейтральності часто відсутні займенники першої особи, натомість акцент робиться на подіях або завданнях.

6. Використання евфемізмів замість емоційно-забарвлених слів. Замість прямої емоційної лексики вживаються нейтральні або знеособлені вирази:

neutralize the target (замість kill), collateral damage (замість civilian casualties), engagement (замість battle).

Таким чином, лексико-стилістичні особливості формального військового мовлення ґрунтуються на вимогах точності, стислості, нейтральності та однозначності. Поєднання спеціальної термінології, формалізованих структур, модальних і пасивних конструкцій із відсутністю емоційної лексики створює функціональний, високоефективний тип мовлення, адаптований до умов військової комунікації.

2.3 Мовні засоби експресії українських військових в іншомовному середовищі: аналіз інтерв’ю з экс-міністром оборони України Олексієм Резніковим.

Інтерв’ю з экс-міністром оборони України Олексієм Резніковим для Atlantic Council — міжнародного центру, який займається питаннями

безпеки та політики. У розмові экс-міністр розповідає про військові уроки, які отримала Україна під час війни, про ситуацію на фронті та про важливість підтримки України з боку інших країн.

У даному розділі буде проаналізовано мовні засоби експресії, використані українськими військовими на прикладі інтерв'ю з экс-міністром оборони України Олексієм Резніковим для Atlantic Council, що дозволить краще зрозуміти специфіку комунікації в умовах війни та важливість мовної експресії у міжнародних відносинах.

Олексій Резніков на початку інтерв'ю використав фразу “Russia is a terrorist state”, яка є яскравим прикладом емоційно забарвленої лексики. Це не просто опис, а стратегічна риторична позиція, що підкреслює агресивність і аморальність дій Росії.

В інтерв'ю Олексій Резніков використовує статистику, щоб підкреслити масштаби втрат ворога і серйозність бойових дій. Зокрема, наведена статистика: “According to unofficial estimates, around 10,000–11,000 militants from the so-called 2nd Army Corps of the Luhansk People’s Republic and approximately 8,000–9,000 Russian Armed Forces soldiers have been killed in the battle for Siversk. Over 20,000 have been injured, with more than a third suffering traumatic amputations caused by mine blasts.” (За неофіційними даними, в боях за Сіверськ загинуло близько 10 000–11 000 бойовиків так званого 2-го армійського корпусу Луганської народної республіки та приблизно 8 000–9 000 солдатів Збройних сил Росії. Понад 20 000 осіб отримали поранення, більше третини з них — травматичні ампутації внаслідок вибухів мін.)

Інтерв'ю Олексія Резнікова насичена багатьма метафорами. Наприклад, *like sculpting of a doctor surgery* (як скульптура хірургічного втручання лікаря) – метафора, яка порівнює точне застосування HIMARS із хірургічною операцією (підкреслює ретельність, точність і гуманність дій); *we will not use mid grader against mid grader* (ми не будемо використовувати середній оцінювач проти середнього оцінювача) – фраза, що метафорично порівнює масоване знищення або жорстоку силу з «грейдером» (показує відмову від варварських підходів, характерних для ворога). Також і інші метафори:

- *game changer on the battlefield* (переломний момент на полі бою) – усталена метафора, що вказує на потенціал перелому ситуації;

- *shield of Europe* (щит Європи) – яскрава метафора, яка героїзує роль України;

- *cut off the Russian arm from its support* (відрізати російське військо від його тилу) – метафоричне зображення логістичного розриву як ампутації руки, що посилює образ слабкості ворога після втрати підтримки;

- *ceasefire regime could be used only if it will be understandable and comprehended architecture of security* (режим припинення вогню може бути використаний лише в тому випадку, якщо він буде зрозумілим і зрозумілим архітектурою безпеки) — метафора «архітектури безпеки» додає ваги і технічної точності.

В інтерв'ю широко застосовуються спеціалізовані терміни, що характерні для формального військового мовлення, які допомагають

чітко і точно передати зміст повідомлення, а також надати йому авторитетності й вагомості.

До основних термінів належать: "terrorist state" (терористична держава) — категоричне, емоційно забарвлене визначення Росії, що підкреслює її агресивну і незаконну поведінку на міжнародній арені; "NATO" (НАТО), "EU" (ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ) , "OSCE" (ОБСЄ) — офіційні назви міжнародних організацій, що підкреслюють контекст міжнародної політики і безпеки; "Kremlin's propaganda"(Кремлівська пропаганда) — термін, що позначає дезінформацію і маніпуляції російської влади, що викликає негативну конотацію; "war crimes" (воєнні злочини) — юридичний термін, який надає інтерв'ю офіційного і міжнародно-визнаного статусу; "paramount importance" — фраза, що підкреслює найвищий пріоритет у військових і політичних діях; "militants"(бойовики) , "2nd Army Corps of the Luhansk People's Republic", "Russian Armed Forces" (2-й армійський корпус Луганської народної республіки, Збройні сили Росії) — конкретизація учасників бойових дій, що надає повідомленню точності і об'єктивності.

Також Олексій Резніков використовує повтори "I'm sure", "absolutely sure" для підсилення впевненості та уваги. Також і каже: "We need artillery plus UAV" vs. "if we get only artillery, it will not be enough" — повторення ключових понять для протиставлення.

В інтерв'ю Олексій Резніков використовує усталені історичні та політичні кліше, які надають висловлюванням додаткової ваги та контексту. Наприклад, фраза "New World Order" (Новий світовий порядок) має глибоке політичне забарвлення і відсилає до глобальних змін у розподілі сил та міжнародних відносинах. Це

кліше часто використовується для підкреслення масштабності процесів, які впливають на світову політику.

Також вживається вираз "paramount importance" (найважливіше значення), який є формальним і служить для наголошення на винятковій важливості певної теми або питання. Використання такого кліше допомагає підкреслити серйозність і пріоритетність проблеми.

В інтерв'ю Олексій Резніков активно використовує модальні дієслова та фрази, що виражають ставлення, впевненість, можливість чи обов'язок. Приклади таких виразів — "We can" (Ми можемо), "We must" (Ми мусимо), "We will" (Ми будемо). Вони підкреслюють рішучість і наміри української сторони.

Наприклад, вислів "I remain optimistic" (Я залишаюсь оптимістом) демонструє особисте ставлення та впевненість у позитивному розвитку подій, що підсилює емоційну складову висловлювань.

В інтерв'ю Олексія Резнікова часто використовуються евфемізми — мовні засоби, які пом'якшують або делікатно описують важкі, небезпечні чи болісні явища. Такі вирази допомагають зберегти офіційний тон, водночас передаючи суть подій. Наприклад, термін "testing ground" (поле випробувань) використовується для опису українського поля бою як місця, де нові види озброєнь випробовуються в реальних бойових умовах. Цей евфемізм пом'якшує гостроту опису, уникаючи прямої згадки про війну та її руйнівні наслідки.

Також у військовому мовленні часто застосовуються слова та вирази з гуманістичним забарвленням, як-от "humanitarian convoy"

(гуманітарний конвой) замість прямих термінів «військові операції» чи «бойові дії». Цей евфемізм підкреслює мирну та допоміжну місію, спрямовану на захист цивільних.

У виступі Олексія Резнікова широко застосовуються риторичні запитання та рішучі заперечення, що посилюють аргументацію і виражають категоричну позицію України. Наприклад, фраза *any course for Ukraine to accept the reality is a Russian narrative that we reject* (Будь-який шлях для України до прийняття реальності є російською наративом, який ми відкидаємо) — є прямим і рішучим запереченням альтернативної точки зору, що підкреслює непохитність позиції. Риторичне запитання: *do you think in fact if you were to agree to a ceasefire that would actually mean an end to the war?* (Чи вважаєте ви, що якщо ви погодитеся на перемир'я, це насправді означатиме кінець війни?) — змушує слухача замислитись, викликаючи скепсис щодо "мирних" угод, нав'язуваних агресором.

Резніков неодноразово наголошує на необхідності міжнародної підтримки: *everything depends on the extent to which the world is ready to support us* (все залежить від того, наскільки світ готовий нас підтримати). Це підкреслює роль партнерів у війні та важливість єдності. Водночас демонструється готовність до переговорів, але виключно на українських умовах: *we will sit down... and see what it will be* (ми сядемо... і подивимося, що з цього вийде).

В інтерв'ю Олексія Резнікова широко використовуються емоційно забарвлені вислови, які відображають драматизм ситуації та непохитну позицію України у війні. Фраза *Russia has no interest in gaining more territory it is interested to destroying Ukraine completely*

(Росія не зацікавлена в завоюванні нових територій, вона зацікавлена в повній знищенні України) є категоричним, емоційно насиченим твердженням, що не залишає місця сумнівам у намірах ворога. У висловах часто присутні оцінні судження, які вказують на рішучість: We need to defeat them only after that would they be open to serious conversation (Ми повинні перемогти їх, тільки після цього вони будуть готові до серйозної розмови). Подібна риторика підсилюється контрастними порівняннями, як-от: our people are highly motivated which is the opposite of what we see from the Russian army (наші люди дуже мотивовані, що є протилежністю того, що ми бачимо в російській армії), що дозволяє виразно показати моральну перевагу українських захисників.

Для додаткового підсилення впевненості спікер вдається до рішучих конструкцій: definitely be defeated (беззаперечно будуть переможені), we have already showed how it can be done (ми вже показали, як це можна зробити), we will liberate our land (ми звільнимо нашу землю). Такі формулювання не лише демонструють готовність до боротьби, а й формують у слухача відчуття неминучої перемоги.

Також помітною є наявність ідіом та фразеологізмів, що додають мовленню експресивності й образності. Наприклад, фраза their assurances are not worth the paper they are written on (їхні запевнення не варті паперу, на якому написані) виражає глибоку недовіру до ворога, тоді як to the bottom (у контексті флоту) метафорично означає повне знищення, а keep face (зберегти обличчя) підкреслює намагання Кремля зберегти зовнішній вигляд контролю за ситуацією.

Важливою рисою мовлення є також використання офіційної юридичної та військової термінології, зокрема: *fulfill every obligation* (виконати всі зобов'язання), *long-range weapons* (дальнобійна зброя), *artillery* (артилерія), *militants* (бойовики). Ці терміни формалізують дискурс, додають йому точності, авторитетності й вказують на стратегічну обізнаність спікера. Усі перелічені мовні засоби експресії сприяють створенню сильного, переконливого іміджу мовця як компетентного лідера, що веде країну до перемоги.

Інтерв'ю екс-міністра оборони України Олексія Резнікова є яскравим прикладом використання різноманітних мовних засобів експресії у формальному військово-політичному дискурсі. Метафоричні конструкції, емоційно забарвлена лексика, ідіоми, статистичні дані, юридичні та військові терміни створюють образ переконливого, рішучого та вмілого комунікатора. Через риторичні прийоми — протиставлення, оцінні судження, підсилювальні вислови — Резніков не лише інформує, а й впливає на емоційний стан аудиторії, зміцнює міжнародну підтримку та формує уявлення про Україну як про державу, що веде боротьбу за справедливість і цінності цивілізованого світу. Його мова є прикладом того, як засоби експресії стають інструментом дипломатичної та інформаційної війни, спрямованої на мобілізацію як внутрішньої, так і зовнішньої аудиторії. [9]

2.4 Мовні засоби експресії у фрагменті інтерв'ю з Кирилом Будановим (ABC News, 2023).

Кирило Буданов - відомий український воєначальник та начальник Головного управління розвідки Міністерства оборони України, генерал - лейтенант.

Так як Кирило Буданов є офіційною особою, його мовлення є формальним. Як вже розглядали раніше, формальне мовлення характеризується лаконічністю та стриманістю. Саме таким і є мовлення Кирила Буданова. Голова розвідки є стриманим та подає інформацію без надмірної емоційності.

У своєму мовленні використовує багато мовних засобів експресії, які притаманні саме формальному мовленню. Перш за все, Кирило Буданов використовує багато військової термінології: Bradley armored fighting vehicles (бойові броньовані машини Bradley); infantry unit (піхотний підрозділ); destroyed – (знищені (бойові одиниці)); military sense (у військовому сенсі).

Кирило Буданов використовує короткі та уривчасті речення, що передає ефект напруження та драматизму. Наприклад, I think so. Inside Russia. Deep inside Russia. Deeper and deeper (Думаю, що так. Усередині Росії. Глибоко всередині Росії. Все глибше і глибше.). Це також приклад градації (поступового нарощування інтенсивності) й анафори. Також Голова розвідки використав такий мовний засіб як еліпсис (усічені речення) й анафори. Наприклад, We will win. This year. 2023 (Ми переможемо. Цього року. 2023.). Це створює впевненість та додає мовленню неминучості подій. Також Кирило Буданов використовує модальні дієслова з can, should, will, що також притаманно формальному мовленню. Наприклад, We can use any weapon... (Ми можемо використовувати будь-яку зброю...); We will win... (Ми переможемо); This war should be ended... (Цю війну треба закінчити...).

Кирило Буданов не включає вигуків у своє мовлення. Також мовець не апелює до особистих почуттів, а викладає інформацію від імені

структури, держави чи народу. Наприклад, We will win. This year. — we = Україна, армія, держава, а не особисте “я” і “It’s our territory — говорить не про себе, а від імені держави. Також послідовні исловлювання і без хаотичних змін тем та відповіді на питання є дуже чіткими та структуризованими. [10]

2.5 Мовні засоби експресії у мовленні Юрія Сака, радника міністра оборони України для FRANCE 24.

Юрій Сак — радник Міністра оборони України, військовий експерт і публічний представник оборонного відомства країни. Він слідує формування інформаційної політики Міністерства оборони, комунікує з міжнародними медіа та громадськістю, інформуючи про перебіг військових справ, стратегію та позицію України у війні.

Завдяки своїй професійній діяльності Юрій Сак виступає важливим голосом у формуванні думки громадян як у країні, так і поза.

Юрій Сак дав інтерв'ю для відомого телеканалу FRANCE 24, що є прикладом формального мовлення військового керівництва України. Юрій Сак хоче показати позицію України та підкреслити наскільки країна є стійка, мужня, витривала. Мовлення Юрія Сака у цьому інтерв'ю має формальний стиль, характерний для офіційних представників військового командування. Водночас він демонструє емоційну виразність і прагне підтримати моральний дух слухачів. Основна мета його мовлення — інформувати міжнародну аудиторію про поточний стан справ у зоні бойових дій, озвучити потребу в військовій підтримці та показати рішучість України у захисті своєї території.

Юрій Сак активно використовує терміни, які відображають технічні та стратегічні аспекти бойових дій: multi-launch rocket systems (багатозарядні ракетні системи) — вказує на вид озброєння, яке досі становить загрозу для українських міст; artillery (артилерія) — один із ключових елементів оборони і наступу; military assistance (військова допомога); territorial integrity (територіальна цілісність). Ця термінологія додає офіційності й професіоналізму в мовленні, що підсилює довіру до спікера.

Повтори в мовленні Юрія Сака виконують важливу функцію акцентування уваги на ключових меседжах та створення враження наполегливості і стійкості у боротьбі. Коли він каже: We have to just keep pushing and persevere (Ми повинні просто продовжувати наступ і наполегливо діяти), це підкреслює безперервність і незламність українських зусиль на фронті, наголошуючи на тому, що боротьба

триває і не має зупинятися. Аналогічно, вислів *We are grateful for this assistance to our international partners and every single item that we get goes straight to the battlefield* (Ми вдячні за допомогу нашим міжнародним партнерам і кожен отриманий предмет одразу йде на поле бою) повторює і посилює важливість міжнародної підтримки, демонструючи щире вдячність і акцентуючи, що допомога безпосередньо впливає на ефективність ведення бойових дій. Таким чином, повтори в його мовленні не лише підсилюють ключові ідеї, але й допомагають підтримувати мотивацію слухачів, створюючи атмосферу рішучості і впевненості.

Юрій Сак у своїх виступах активно використовує модальні дієслова як засіб вираження обов'язку, потреби та рішучості, що допомагає передати серйозність ситуації та налаштованість на досягнення поставлених цілей. Зокрема, модальні дієслова «*have to*», «*need*», «*must*», «*will*» вживаються для підкреслення необхідності конкретних дій та невідворотності цих дій.

Фраза *We need more heavy weaponry to be even more successful and to be able to liberate Ukrainian cities*. (Нам потрібно більше важкої зброї, щоб бути ще успішнішими і звільнити українські міста.) демонструє чітку потребу в ресурсах, що є ключовою умовою для успіху в боротьбі. Використання модального дієслова «*need*» акцентує не просто бажання, а саме необхідність, без якої неможливо досягти мети.

Вислів *We are determined to continue to defend our country for as long as necessary*. (Ми рішуче налаштовані продовжувати захищати нашу країну стільки, скільки потрібно.) показує рішучість і непохитність української сторони. Тут модальне значення виражене через фразове

be determined to та конструкцію as long as necessary, що підкреслює тривалість і безальтернативність дій у боротьбі.

Фраза Timing is the key factor. (Час — ключовий фактор.) хоч і не містить модального дієслова, однак є важливим твердженням, що підкреслює значення оперативності та швидкості у прийнятті рішень і виконанні дій. Вислів працює як лаконічне нагадування, що успіх залежить від своєчасної підтримки та реакції.

Таким чином, модальні дієслова у мовленні Юрія Сака служать не лише для передачі обов'язку чи потреби, а й створюють атмосферу рішучості, наголошуючи на важливості конкретних кроків для досягнення перемоги. Вони допомагають підкреслити, що дії не є вибором, а необхідністю в умовах воєнного конфлікту.

Юрій Сак у своєму мовленні часто використовує вислови з позитивним емоційним забарвленням, щоб підтримати бойовий дух як військових, так і цивільної аудиторії. Такі вислови слугують для підняття настрою, посилення віри у перемогу та формування відчуття спільної мети і справедливості.

Фраза The morale of the Ukrainian troops today is as high as it was when the first missile struck our country. (Моральний дух українських військових сьогодні такий же високий, як і тоді, коли перша ракета влучила в нашу країну) створює образ незламності і стійкості, наголошуючи на незмінності волі до боротьби, незважаючи на складнощі війни.

Вислів Every little gain gives us more morale and boosts morale (Кожен маленький успіх підвищує і зміцнює наш бойовий дух) підкреслює, що навіть незначні перемоги важливі і позитивно

впливають на загальний настрій, додаючи сил і впевненості у кінцевий успіх.

Заява We will bring every war criminal to account (Ми притягнемо до відповідальності кожного воєнного злочинця) несе в собі потужний меседж справедливості та надії. Вона формує у слухача відчуття, що зло буде покаране, а це важливо для моральної підтримки як військових, так і цивільних.

Таким чином, позитивна оцінка та мотивація у мовленні Юрія Сака виконують функцію підтримки духу нації, укріплення віри у перемогу і закріплення почуття справедливості, що особливо важливо в умовах війни. [11]

2.6 Мовні засоби експресії у публічному інтерв'ю: Рустем Умеров у розмові з Девідом Сенджером.

Рустем Умеров — український політик, державний діяч та дипломат. Із 6 вересня 2023 року до 2025 року він обіймав посаду Міністра оборони України. До цього Умеров мав досвід роботи в парламенті, був очільником Фонду держмайна, а також брав участь у міжнародних переговорах, зокрема у сфері безпеки та гуманітарних ініціатив. Він є представником кримськотатарського народу, активно

виступає за те, щоб Україна стала членом ЄС, НАТО та інших європейських структур.

Дане інтерв'ю проведене в межах саміту НАТО і стосувалося ключових тем, які хвилюють Україну та її партнерів. Насамперед про очікування України щодо НАТО, потреби у сфері оборони, атаки росіян на енергосистеми України. Рустам Умеров є міністром оборони, тому його мовлення є формальним. Також міністр використав безліч мовних засобів відповідно до офіційного стилю.

Проаналізуємо спочатку ознаки формальності інтерв'ю. Перш за все, співрозмовником є Рустам Умеров - державний діяч високого рівня. Структура мовлення була чіткою та точною. Відповіді побудовані логічно та без жаргону, та дотриманням дипломатичних формулювань. Екс-міністр використовує міжнародну лексику: *strategic objective* (стратегічна мета), *operational plan* (оперативний план), *national critical infrastructure* (національна критична інфраструктура), *interoperability* (взаємна сумісність). Тон мовлення є дипломатичним так як міністр уникає конфронтаційних висловлювань, зосереджується на подяці партнерам за допомогу та увагу до нашої країни. Мова чітка та конкретна, без побутових елементів.

Щодо мовних засобів експресії Рустам Умеров використовує досить вдало. У його мовленні присутні повтори (*NATO means peace. NATO means end of war. NATO means development...*(НАТО - це мир. НАТО означає кінець війни. НАТО - це розвиток...)), антитеза: *We need to stop Russia, because it continues the invasion.* Ми повинні зупинити Росію, тому що вона продовжує вторгнення - протиставлення (*contrast*) дій України (захист, стримування) агресивним діям РФ

(вторгнення, ескалація). Також Рустам Умеров використовує модальні дієслова для вираження необхідності We need to protect the skies, to protect people..., We need to deter Russia... (Нам потрібно захищати небо, захищати людей..., Нам потрібно стримувати Росію...) — виражають невідкладну потребу (urgent necessity) у діях, рішучість і обґрунтованість позиції. Також экс-міністр уникає прямих відповідей I won't be addressing the operational plan...(Я не буду говорити про оперативний план...) — приклад дипломатичної мови (diplomatic language), що дозволяє уникнути розкриття чутливої інформації.

У промові экс-міністра оборони активно використовуються різноманітні мовні засоби експресії для досягнення переконливості, емоційного впливу та мобілізації аудиторії. Анафора (anaphora), тобто повтор початку речень або фраз, як у прикладі We need air defense. We need weapons. We need unity. (Нам потрібна протиповітряна оборона. Нам потрібна зброя. Нам потрібна єдність.), підсилює ритмічність висловлювань і сприяє кращому запам'ятовуванню меседжу. Паралелізм (parallelism), тобто побудова речень за однаковою граматичною структурою, як у фразі To defend, to protect, to survive... (Захищати, оберігати, виживати...), створює відчуття узгодженості, сили та логічної завершеності. Апеляція до колективної відповідальності (appeal to shared responsibility), виражена у висловлюваннях на кшталт This is a joint effort. We all must act together. (Це спільне зусилля. Ми всі мусимо діяти разом.), сприяє згуртуванню, створює відчуття спільної мети та єдності. Використання метафоричних виразів (metaphors), наприклад, Russia is trying to break the backbone of Ukraine.(Росія намагається зламати хребет України.), надає мові образності, робить меседжі емоційно

насиченими та влучними. Окрім того, активно використовується контраст між поняттями миру та війни (peace vs war framing), як-от у реченні “Peace requires strength. Weakness leads to war.” (Мир вимагає сили. Слабкість веде до війни.), що підсилює аргументацію та обґрунтовує необхідність активних дій з боку України та її партнерів. Усі ці засоби допомагають не лише інформувати, але й впливати на міжнародну аудиторію на емоційному та раціональному рівнях.

Отже, використання різноманітних мовних засобів експресії — таких як анафора, паралелізм, апеляція до колективної відповідальності, метафори та контрасти — робить промову экс-міністра оборони більш переконливою, емоційно насиченою та мотивуючою. Ці прийоми допомагають донести ключові меседжі, об’єднати слухачів навколо спільної мети та підкреслити важливість стратегічних дій у контексті війни, що сприяє ефективній комунікації з міжнародною спільнотою. [12]

РОЗДІЛ 3. Неформальний стиль комунікації в мовленні українських військових: аналіз та приклади

3.1 Аналіз неформального мовлення військових на прикладі інтерв’ю офіцера полку «Азов» Іллі Самойленка (Маріуполь)

У цьому розділі розглядається мовлення представника українського військового підрозділу Іллі Самойленка — офіцера полку «Азов», який брав участь у бойових діях у Маріуполі. Полк «Азов» відомий своєю бойовою активністю та важливою роллю у захисті міста.

Особливо цікавим є аналіз неформального мовлення військовослужбовців, яке часто містить елементи жаргону, емоційні вислови, метафори та інші стилістичні засоби, що допомагають передати справжній стан людини у бойовій ситуації. В умовах війни в Україні дослідження таких мовних засобів дозволяє краще зрозуміти мотивацію, настрої та психологічний стан українських військових. У цій роботі я досліджую неформальне мовлення на прикладі інтерв'ю офіцера полку «Азов» Іллі Самойленка із Маріуполя, звертаючи увагу на особливості використання жаргону, емоційних висловів і метафор.

У наведеному інтерв'ю офіцера полку «Азов» (Azov Brigade) помітне активне використання неформальних мовних засобів, які допомагають донести емоційний стан та складність ситуації. Зокрема, Ілля Самойленко використовує військовий жаргон, що характерний для професійного середовища («military garrison» — військовий гарнізон, «defensive capabilities» — оборонні можливості), а також специфічні терміни, що підкреслюють реалії війни.

Крім того, промова Іллі Самойленка містить багато емоційно забарвлених висловів, які відображають внутрішній стан офіцера та його бойового підрозділу: *our lives means nothing, but our fight means everything* (наші життя нічого не варті, але наша боротьба — все), *might be our imminent death or capturing* (можливо, це наша неминуча смерть або захоплення ворогом). Такі фрази підсилюють драматизм ситуації, передають напругу та відчай, які супроводжують захисників Маріуполя.

Важливою рисою мовлення є наявність метафор, які допомагають ілюструвати складність боїв і їх наслідки: any warm words... will not stop the bomb from collapsing your bunker (жодні теплі слова не зупинять бомбу, що руйнує твій бункер), the circle is tightening (коло стискається). Ці образні вислови створюють сильне враження у слухача та допомагають краще зрозуміти небезпеку, в якій перебувають військові.

Ілля Самойленко також вживає звернення до міжнародної спільноти, використовуючи повтори (help, help) для підкреслення нагальності ситуації, а також риторичні конструкції, що спрямовані на мобілізацію підтримки. Це свідчить про прагнення через мовлення не лише інформувати, а й впливати на громадську думку та політиків.

Таким чином, інтерв'ю Іллі Самойленка ілюструє, як неформальне військове мовлення поєднує професійну термінологію з емоційними та образними засобами, створюючи живий і правдивий образ сучасного військового конфлікту. [13]

Розгляньмо ще мовлення військового Іллі Самойленка на прикладі промови для France 24. У цьому інтерв'ю офіцер демонструє широкий спектр мовних засобів, які характеризують емоційно насичене, але при цьому прагматичне спілкування в умовах війни.

Зокрема, у промові помітне використання емоційно забарвлених висловів, що підкреслюють відданість справі та готовність до самопожертви, наприклад: we might be talking last time (можливо, це наш останній раз) і we only care about the country (ми дбаємо лише

про країну). Такі фрази акцентують на високому рівні патріотизму та усвідомленні ваги власної місії.

Крім того, офіцер активно застосовує метафори, що посилюють драматизм ситуації, зокрема образи *tightening circle* (звуження кола) та *bomb collapsing your bunker* (бомба, що зруйнує ваш бункер), які ілюструють тиск і небезпеку, в яких перебувають військові. Ці метафоричні звороти не лише збагачують мовлення, а й допомагають донести емоційний стан спікера до аудиторії.

У промові присутні також елементи військового жаргону та термінології, що свідчить про професійну ідентичність мовця — *military garrison* (військова гарнізон), *casualties* (втрати), *safe passage* (безпечний прохід). Це надає промові авторитетності та відображає реалії військового середовища.

Важливою рисою мовлення є також використання контрастів: з одного боку — високий рівень бойового духу, з іншого — усвідомлення вкрай складної ситуації, обмежених ресурсів і можливої катастрофи. Такий контраст допомагає підкреслити драматизм ситуації та складність прийняття рішень.

Нарешті, офіцер не уникає прямої критики як військової, так і політичної складової, що відображає прагматичний підхід і відкритість у висловлюванні проблем, з якими стикаються воїни. Це надає промові особливого значення як документу, що передає реальний голос військових у зоні конфлікту.[14]

Розглянемо ще одне звернення офіцера Іллі Самойленка, відоме як *Azovstal legend Gandalf Ilya Samoilenko is sending greetings to all NAFO fellas*. У цьому короткому відео мовлення поєднує в собі

елементи неформального стилю, зокрема використання сленгу (NAFO fellas — звернення до певної групи підтримки) та культурних алюзій (прізвисько Gandalf як символ мудрості та сили). Такий підхід допомагає встановити емоційний контакт із аудиторією, насамперед із західними прихильниками, підкреслюючи дружній і мотивований настрій захисників.

Одночасно звернення містить чіткий меседж про єдність і підтримку, що є важливою рисою військового спілкування в умовах війни, де особисті емоції тісно переплітаються з прагматичними завданнями. Використання гумору та колоквіалізмів у цьому контексті підсилює почуття спільності та належності до «команди», що позитивно впливає на моральний дух як військових, так і їхніх прихильників.

Звернення Іллі Самойленка, заступника командира полку «Азов», є яскравим прикладом функціонального військового мовлення, яке поєднує емоційну наснагу з прагматичною комунікацією. Починаючи з теплої та дружньої адресації — dear Naval fellas — офіцер встановлює емоційний контакт із аудиторією, що складається з міжнародної спільноти підтримки українських військових. Такий зворот створює атмосферу довіри і взаємної поваги, що особливо важливо в умовах інформаційної війни.

Далі Самойленко підкреслює значення єдності та злагодженої роботи цієї підтримки, використовуючи епітети *impeccable* (бездоганна) та *brilliant* (блискуча), що слугує мотивуючим фактором для слухачів і одночасно підсилює патріотичний настрій. Саме це емоційне підкріплення переходить у конкретні запити про допомогу:

військові транспортні засоби та інше необхідне обладнання, що відображає прагматичний аспект спілкування.

Цікавою є також структура звернення: після короткого самопредставлення та нагадування про заслуги полку в обороні Маріуполя, Самойленко підкреслює необхідність відновлення бойового потенціалу після важких боїв і полону. Це робить прохання про допомогу не лише нагальним, а й обґрунтованим.

Загалом мовлення вирізняється балансом між емоційністю й інформаційною насиченістю. Використання простих, але влучних висловів (this is rather short advertisement for you) з елементами звернення до почуття обов'язку слухачів формує образ відповідальної, відкритої і готової до співпраці військової спільноти. Таким чином, цей виступ є яскравим прикладом комунікації в умовах сучасного конфлікту, де поєднуються тактичні і стратегічні завдання зі складними емоційними викликами. [15]

3.2 Аналіз інтерв'ю з українською військовослужбовицею Юлією Микитенко.

Розглянемо інтерв'ю з українською військовослужбовицею Юлією Микитенко як приклад неофіційного стилю. Військовослужбовиця є прикладом функціонування мовних засобів експресії у міжкультурному військовому середовищі. Юлія Микитенко ділиться фактами особистого життя як військовослужбовиці, що підтверджує

неофіційний стиль. Військова розповідає про свій побут, використання технологій на фронті, досвід командування, виклики гендерної нерівності та бачення справедливого.

Особливістю мови військовослужбовиці є активне використання лексичних засобів для передачі емоційного стану, моральних оцінок та особистісних переживань. Військовослужбовиця використовує емоційно забарвлену лексику: *abandoned village* (покинута селище), *civilians who were killed* (загиблих цивільних осіб), *earn their respect* (заслужити їхню повагу), *save lives* (зберегти життя). Дані лексеми передають напруження, моральну напругу, травматичний досвід.

В інтерв'ю Юлії Микитенко простежується вживання ідеологічно забарвленої лексики, що відображає її морально-етичну позицію щодо війни, армії та ролі жінки в Збройних силах України. Зокрема, фрази *presence of a woman humanizes and democratizes the army* (присутність жінки гуманізує й демократизує армію), *true peace for Ukraine* (справжній мир для України) та *we should more defend ourselves with technologies but not with men* (ми маємо більше захищатися за допомогою технологій, а не людей) підкреслюють гуманістичне бачення майбутнього війни та віру в важливість технічного розвитку ЗСУ, а також у внесок жінок у військову сферу не лише як учасниць бойових дій, а як чинників зміни військової культури.

Окрему групу становлять лексеми взаємної підтримки, що акцентують увагу на важливості згуртованості в підрозділі. Вислови *support me* (підтримай мене), *respect each other* (поважаймо одне одного), *moral state of my comrades* (моральний стан моїх побратимів) свідчать про домінування колективістських цінностей,

орієнтованих на збереження бойового духу, взаємоповаги та доброзичливої атмосфери серед військових. Такі мовні засоби формують образ не лише професійної, але й емпатичної військової лідерки.

У мовленні респондентки широко представлена англomовна військова термінологія, що охоплює різні функціональні рівні військової діяльності. Зокрема, до структурної термінології належать такі словосполучення, як *commander of reconnaissance platoon* (командир розвідувального взводу), *troop commander* (командир підрозділу) та *headquarter commander* (командир штабу), які свідчать про чітке розуміння організаційної структури війська.

У категорії тактичної лексики використовуються терміни *combat unit* (бойовий підрозділ), *infantry* (піхота), *front line* (лінія фронту), *tactical positions* (тактичні позиції), *logistics* (логістика) та *artillery* (артилерія), що демонструє обізнаність із базовими елементами ведення бойових дій.

Особливу увагу привертає вживання технологічних термінів, таких як *first-person view drones* (дрони з виглядом від першої особи), *kamikaze drones* (дрони-камікадзе), *DJI Mavic 3*, *agricultural drones* (сільськогосподарські дрони), *reconnaissance wings* (розвідувальні апарати з крилами), що вказує на високий рівень технологічної адаптації сучасного українського війська до нових умов ведення війни.

Наявність такої лексики свідчить про володіння спеціалізованою мовною компетенцією в іншомовному середовищі, що є критично важливим для міжнаціональної комунікації, отримання іноземної

технічної підтримки та участі у спільних військових операціях з партнерами України по НАТО.

Розгляньмо синтаксичні засоби, які використовує Юлія Микитенко. Мовлення включає типові для усного неформального стилю. Юлія використовує фонетичні вставки — *uh, so, like, you know*. Ці слова виконують роль заповнення паузи та полегшити процес продукування мовлення. Також це свідчить про спонтанну комунікацію. Наявність цієї риси у мовленні військової не применшує його комунікативної ефективності, а, навпаки, свідчить про адаптацію англійської мови до умов реального бойового та міжособистісного спілкування в іншомовному середовищі.

Інтерв'ю також демонструє яскраві риси неофіційного стилю, який є характерним для спонтанного усного мовлення, особливо в умовах емоційного напруження, стресу або довірливої атмосфери між спікером та слухачем. Насамперед це проявляється у вживанні розмовних вставок на кшталт *yeah, so, you know, like, actually, uh*, які виконують роль заповнювачів пауз, сигналізують про роздуми, вагання або емоційну реакцію мовця. Вони створюють ефект невимушеного живого спілкування та підсилюють відчуття автентичності досвіду.

Крім того, у мовленні спостерігаються численні випадки скорочень і спрощених форм: *gonna, wanna, kinda hard, not very success*. Такі форми типові для усного розмовного стилю, особливо в американському варіанті англійської мови, однак вони помітно контрастують із формальним контекстом військового інтерв'ю, де зазвичай очікується суворіша структура висловлювань. Це

контрастне поєднання надає висловлюванням особливої щирості й особистісного звучання.

Важливою рисою є також вживання повсякденної, “зниженої” лексики в описі бойових дій і повсякдення на фронті. Наприклад, фрази на кшталт I started my day from this boring stuff, it wasn't very huge, some of them came back подають складні та потенційно травматичні події у звичній, буденній манері. Такий мовний підхід не лише демонструє психологічну адаптацію мовця до екстремальних обставин, а й виконує функцію емоційного контакту з аудиторією, полегшуючи сприйняття та сприяючи емпатії.

Отже, використання неофіційного стилю в інтерв'ю відіграє важливу роль у формуванні довіри між спікеркою та слухачами, а також підкреслює щирість і безпосередність мовлення без втрати його змістової цінності.

Мовлення Юлії Микитенко в інтерв'ю є яскравим прикладом адаптації військовослужбовця до комунікації в іншомовному середовищі, де поєднуються елементи спеціалізованої військової лексики, емоційної експресії, неофіційного стилю та ознаки міжмовної інтерференції. Високий рівень володіння англomовною військовою термінологією (тактичною, структурною, технологічною) свідчить про професійну комунікативну компетентність, водночас наявність граматичних та словотворчих помилок демонструє природну складність функціонування у багатомовному середовищі.

Емоційне забарвлення висловлювань досягається завдяки ідеологічно маркованій лексиці, фразам підтримки, а також

широкому використанню розмовних конструкцій і неформальних виразів. Такий стиль не лише відображає психологічний стан військової, але й виконує важливу функцію – створення довірливого емоційного зв'язку з аудиторією, актуалізацію гуманістичних і демократичних цінностей, за які ведеться боротьба.

Загалом мовні засоби експресії у виступі Микитенко формують цілісну картину комунікації сучасного українського військовослужбовця – поєднання професійної точності, емоційної щирості та мовної адаптивності в умовах глобального публічного дискурсу. [16]

3.3 Особливості мовної експресії в неофіційному мовленні військового (на матеріалі інтерв'ю зі снайпером-штурмовиком Романом Трохимцем, позивний «Брейк»)

Роман Трохимець - військовослужбовець ЗСУ у третій штурмовій бригаді, снайпер із позивним “Брейк”. Військовослужбовець веде відеощоденник під час бойових дій.

Роман Трохимець ділиться власними переживаннями, роздумами та емоційними реакціями на події, що відбуваються на фронті, використовуючи англійську мову як засіб спілкування з міжнародною аудиторією. Його мовлення є прикладом спонтанного, неформального дискурсу, насиченого емоційно забарвленою лексикою, фрагментарними синтаксичними структурами, а також невербальними елементами, які посилюють виразність комунікації.

Проаналізуймо інтерв'ю військовослужбовця для CBS SATURDAY і мовні засоби експресії у реальному іншомовному (англомовному середовищі).

Почнемо із лексичних засобів, що відображають його психоемоційний стан, фізичне виснаження, а також осмислення власного досвіду війни. Його мовлення насичене емоційно забарвленою лексикою, лексемами воєнного середовища, розмовними виразами та суб'єктивно-оцінними словами, що підсилюють експресивність повідомлення.

Одним із ключових елементів є емоційна лексика, яка передає напругу, втому та одночасно – волю до життя: *crazy lifestyle* (божевільний спосіб життя), *everything is okay, everything is all right* (все гаразд, усе добре), *totally physically and emotionally exhausted* (повністю фізично й емоційно виснажений), *not easy* (нелегко), *life is amazing* (життя — неймовірне). Ці лексеми передають суперечливі емоції – страх, втому, подяку, здивування, а також потребу в самоуспокоєнні.

Важлива також лексика, пов'язана з війною. Вона формує контекст і показує повсякденне життя на передовій: *combat brothers* (бойові побратими), *invaders* (загарбники), *wounded colleague* (поранений товариш), *ammo* (боєприпаси), *carry injured brothers* (нести

поранених побратимів). Ці слова підкреслюють, що спікер перебуває в бойовій обстановці, де смерть, поранення й атаки – буденність.

Також у мовленні присутні розмовні вирази та елементи сленгу, що є характерними для неофіційного стилю: *cut off this negative mindset* (відсікати негативне мислення), *we got hit* (нас обстріляли / по нас влучили), *fighting against fatigue* (боротьба з виснаженням). Такі вирази відображають неформальний стиль комунікації, який є природним у спонтанному мовленні військових.

Крім того, особливою є лексика подяки та цінування простих речей, яка контрастує з жорсткою реальністю війни: *I'm so appreciate to eat this delicious energy bar* (я так вдячний за можливість з'їсти цей смачний енергетичний батончик), *pleasant wind on my face* (приємний вітер на обличчі), *life is amazing* (життя неймовірне). Такі вислови мають психоемоційну функцію – вони допомагають мовцю зберігати душевну рівновагу попри травматичні події.

Усі згадані лексичні засоби виконують важливу функцію — вони створюють образ людини, яка переживає крайні фізичні та емоційні навантаження, але водночас демонструє рішучість, силу духу й здатність знаходити сенс навіть у дрібницях. Таким чином, лексичний рівень неофіційного мовлення військового виявляється надзвичайно багатим, експресивним і внутрішньо суперечливим — що, власне, і відповідає реаліям воєнного досвіду.

Синтаксичні засоби у неофіційному мовленні українського військового відіграють важливу роль у вираженні емоцій, у фіксації внутрішнього стану, втоми та напруги. У відеофрагменті чітко простежується тенденція до спрощених синтаксичних конструкцій, а також використання еліптичних речень, повторів, риторичних запитань і фраз із порушенням граматичних норм, що характерно для спонтанного, емоційного мовлення.

Характерною особливістю є еліптичні та неповні речення, які передають фрагментарність мислення, швидкість мовлення та втому мовця. Наприклад: Three or four days. Not easy (три або чотири дні. Нелегко.), life is amazing (життя неймовірне), totally exhausted (повністю виснажений). Такі конструкції часто не мають підмета або присудка, але зрозумілі завдяки контексту та емоційному тону.

У мовленні також активно використовуються повтори, які виконують функцію підсилення емоційного ефекту, а також створення інтонаційного ритму: everything is okay, everything is all right (все гаразд, усе добре.), I have, I have things to lose (у мене є... у мене є те, що я можу втратити). Повтор слів або структур надає мовленню більшої виразності й підкреслює психологічну напруженість.

Риторичні запитання є ще одним засобом синтаксичної експресії. Наприклад: what gives you joy? (що приносить тобі радість). Подібні конструкції спрямовані не на отримання відповіді, а на саморефлексію та емоційне включення слухача. Вони також демонструють внутрішній діалог мовця, що підсилює ефект автентичності.

Деякі висловлювання мають ознаки граматичної деформації, що є наслідком спонтанності мовлення, можливого мовного бар'єру або емоційного стану. Наприклад: I'm so appreciate to eat this delicious energy bar (я так вдячний за можливість з'їсти цей смачний енергетичний батончик) — в англійській мові тут мала би бути інша граматична структура (I so appreciate eating... або I really appreciate being able to eat...), але для слухача сенс є зрозумілим. Такі конструкції демонструють природність живої мови, особливо у стресових умовах.

У синтаксичній структурі речень часто наявне посилене розміщення логічного наголосу на ключових словах — це досягається або через інверсію, або через інтонаційне виокремлення. Наприклад: *You always must fight and cut off this negative mindset* (ти завжди мусиш боротися й відсікти це негативне мислення) — конструкція передає внутрішню установку на виживання та психологічну стійкість.

Таким чином, синтаксис у неофіційному військовому мовленні виконує не лише структурну, а й експресивну функцію: він допомагає передати емоційний стан, відображає темп і характер думок мовця, підкреслює щирість і глибину особистого досвіду.

Невербальні засоби відіграють у даному інтерв'ю ключову роль у передачі емоційного стану мовця, підсиленні сенсу сказаного та формуванні глибшого сприйняття ситуації. В умовах стресу, небезпеки та втоми саме невербальні елементи — інтонація, темп мовлення, паузи, міміка, жести, погляд — стають виразними носіями інформації.

У відеофрагменті чітко простежується інтонаційна насиченість мовлення, яка варіюється від спокійної до напруженої, залежно від теми. У моменти згадки про втрати (*today I lost... combat brothers* — сьогодні я втратив... бойових побратимів), голос сповільнюється, з'являються тривалі паузи, що свідчить про емоційне пригнічення. Навпаки, під час висловлення подяки чи фіксації позитивних моментів (*I realized that life is amazing* — я усвідомив, що життя — неймовірне), інтонація стає піднесенішою, що демонструє справжню, неігрову радість навіть в умовах війни.

Паузи у мовленні часто не лише виконують синтаксичну функцію, а й є способом вираження емоційної глибини. Затримки перед ключовими словами чи фразами, наприклад: *I have... I have things to lose* (у мене є... у мене є те, що я можу втратити), вказують на те, що

мовець переживає внутрішній конфлікт або намагається підібрати точне формулювання. Такі паузи підсилюють драматичність висловлювання.

Міміка та жести, хоч і не фіксуються в транскрипції, є доступними для спостереження у відеоряді. Обличчя мовця часто напружене, очі дивляться вдалечінь або вниз, особливо коли йдеться про втрату чи втрати. У моменти спокою або вдячності з'являється легка усмішка, наприклад, коли він їсть енергетичний батончик і каже: *I'm so appreciate to eat this delicious energy bar*. Цей жест (їсти під обстрілами) у поєднанні з мімікою створює контраст між зовнішньою загрозою й внутрішньою здатністю радіти простим речам.

Погляд — важливий елемент невербальної комунікації. У багатьох кадрах він спрямований прямо в камеру, що створює ефект особистого звернення до глядача, надаючи словам більшої щирості й довіри. Такий прямий контакт не лише демонструє хоробрість, а й викликає в глядача емпатію.

Крім того, помітно зниження темпу мовлення в окремих моментах, що пов'язане із фізичним виснаженням. У фразі *three or four days... not easy* (три або чотири дні... нелегко) темп повільний, голос монотонний, що передає втому і брак сну.

Таким чином, невербальні засоби у мовленні військового не лише доповнюють вербальний компонент, а часто виступають основним носієм емоційного повідомлення. Вони роблять висловлювання автентичним, психологічно насиченим і здатним передати стан людини у надзвичайній ситуації краще, ніж слова. [17]

3.4 Мовні засоби експресії та особливості неофіційного спілкування українських військових у інтерв'ю GMF.

У цьому розділі аналізується усне мовлення кількох представників українських військових та громадських активістів, які безстрашно захищають свою Батьківщину та беруть участь у формуванні суспільного дискурсу про війну. Матеріал ґрунтується на ексклюзивному інтерв'ю, організованому Глобальним фондом миру

(Global Mind Foundation, GMF), де військові діляться своїми переживаннями, жертвами та стійкістю в умовах бойових дій.

Андріана Сусак-Арехта, старший сержант, голова Руху жінок-ветеранок, стала частиною Збройних сил України у 2014 році у складі батальйону «Айдар», брала участь у звільненні Луганської області. У 2020 році стала національним консультантом ООН з питань гендерної рівності при Міністерстві у справах ветеранів. Під час бойових дій у 2022 році пережила підриг автомобіля на російській міні та проходить лікування. Нагороджена званням Народного Героя України.

Ігор Семак, молодший сержант, брав активну участь у Революції Гідності 2014 року, отримав поранення від гранатного осколка. Після служби у Національному антикорупційному бюро України та Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі в 2022 році мобілізувався у Територіальну оборону Києва і брав участь у обороні Києва, Харкова та Херсона.

Петро Кошуков, рядовий, раніше працював стратегом сталого розвитку та менеджером громадських організацій. Має ступінь магістра публічного адміністрування в Indiana State University. З квітня 2022 року є військовим у Збройних силах України в спецопераціях та віднедавна — у Центральному департаменті безпілотних авіаційних систем Генштабу.

Роман Тичківський — колишній морський піхотинець, керував підрозділом боротьби з безпілотниками у Донецькій області. Відповідає за міжнародне партнерство, реформування та співпрацю з країнами НАТО. Нагороджений медаллю «Залізний хрест» від Головнокомандувача ЗСУ.

Дарія Калинюк, співзасновниця Антикорупційного центру дії та Центру громадського моніторингу та контролю, відіграє ключову

роль у впровадженні антикорупційної реформи в Україні. Має ступінь магістра права (LL.M.) з Чикаго-Кентського юридичного коледжу.

Ці особистості представляють широкий спектр досвіду — від бойового фронту до реформаторської діяльності, що робить їх мовлення цінним джерелом для вивчення мовних та експресивних засобів в умовах війни.

Мовлення українських військових та активістів у наведеному інтерв'ю вирізняється насиченістю емоційно забарвленою лексикою, яка відображає складні воєнні реалії та патріотичні цінності. Часто вживаються слова та вирази, що підкреслюють важливість боротьби за свободу, захисту Батьківщини та стійкості у складних обставинах.

Такі лексичні одиниці, як *freedom* (свобода), *fight* (боротьба), *victory* (перемога), *sacrifice* (жертва), *resilience* (стійкість) не лише передають суть воєнного досвіду, але й формують образ героя, який самовіддано захищає країну. У висловах військових також присутня спеціалізована військова термінологія, наприклад, «*ground attack trooper*» (бойовик наземного нападу), *assault rifle* (штурмова гвинтівка), *territorial defence* (територіальна оборона), *UAV pilot* (пілот безпілотної літачки), що конкретизує професійний контекст і підкреслює бойові завдання. Водночас лексика активістів відображає юридичну сферу та реформаторську діяльність — слова *anti-corruption legislation* (антикорупційне законодавство), *judicial reforms* (судові реформи), *financial service law* (право фінансових послуг) підкреслюють важливість правового забезпечення держави в умовах війни.

Особливої уваги заслуговують слова з позитивним емоційним забарвленням — *hope* (надія), *family* (сім'я), *love* (любов), *protect* (захищати), які вказують на моральні цінності та прагнення до миру

і стабільності. Лексика в інтерв'ю поєднує індивідуальні переживання, бойові реалії та суспільні ідеали, створюючи комплексний образ українського військового та активного громадянина в умовах війни.

Мовлення учасників інтерв'ю характеризується використанням різноманітних синтаксичних конструкцій, що відображають емоційний стан, психологічний тиск та особливості усного спілкування в умовах війни. У висловах часто трапляються прості речення, які допомагають чітко і лаконічно передати важливу інформацію, наприклад: I was wounded by a grenade (я був поранений гранатою) або the war is going on now (війна триває зараз).

Водночас присутні і складні речення зі сполучниками, що дозволяють виразити причинно-наслідкові або протиставні відношення: I don't think about Ukrainian future after War because the war is going on now (я не думаю про майбутнє України після війни, бо війна триває зараз).

Часто зустрічаються повтори займенників і дієслів, які підкреслюють емоційне навантаження та акцентують увагу слухача, наприклад: I have, I have things to lose (у мене є, у мене є що втратити). Фрагментарність та еліпси, що характерні для усного мовлення, додають щирості та відчуття спонтанності, особливо в момент переживань або пауз, наприклад: "And love each other and he just ate" (І любимо один одного, і він просто сказав). Застосування питальних конструкцій та риторичних запитань (how do you fight against that fear? (як боротися з цим страхом?)) допомагає встановити контакт із слухачем і виразити внутрішній конфлікт. Загалом, синтаксис у мовленні військових і активістів поєднує чіткість, емоційну насиченість та природність, що відтворює реалії спілкування в екстремальних ситуаціях.

Невербальні засоби в інтерв'ю українських військових і активістів є важливими у наданні емоційнішого забарвлення мовлення та створенні більшої довіри з аудиторією. У відео, де записані ці виступи, помітні жести рук, міміка обличчя, тон голосу та паузи, які допомагають передати внутрішній стан, тривогу, рішучість чи втому. Наприклад, помітне напруження в голосі та затримки під час розповіді про втрати чи поранення відображають глибокий емоційний стрес. Використання жестів, таких як показ долонь або обережні рухи руками, сигналізує про відкритість і щирість спікерів. Міміка, зокрема сум або напруження в очах, посилює значущість висловлених слів про біль і втрати.

Паузи у мовленні часто слугують для осмислення сказаного, створюють відчуття роздумів і підкреслюють важливість моменту. Таким чином, невербальна комунікація доповнює вербальний компонент, роблячи повідомлення більш виразним і переконливим, а також допомагає глибше зрозуміти психологічний стан учасників інтерв'ю в умовах війни.

У мовленні українських військових та активістів помітна наявність фразеологізмів, метафор і інших експресивних засобів, що підсилюють емоційність і глибину висловлювань. Наприклад, метафора *my car was blown to pieces on a Russian mine* (мій автомобіль був розірваний на шматки російською міною) передає масштаб руйнування і небезпеки війни через яскравий образ. Часто використовуються фразеологізми, які відображають стійкість і рішучість, наприклад, *there is no way we are going to negotiate or surrender* (немає шляху до переговорів чи капітуляції), де *no way* підкреслює категоричність намірів. Вислів *have things to lose* (у мене є що втратити) виконує функцію метафоричного підкреслення мотивації та відповідальності.

Експресивні повтори, інверсії і розриви у синтаксисі, такі як *I always remind myself what I'm fighting for* (я завжди нагадую собі, за що я борюся), допомагають акцентувати увагу на особистих переконаннях і моральних цінностях. Таким чином, використання фразеологізмів і метафор у мовленні сприяє глибшому розумінню емоційного і психологічного стану військових, підкреслюючи їхню мужність, стійкість і прагнення до перемоги.

Мовлення українських військових і активістів, проаналізоване в цьому розділі, належить до категорії неофіційного стилю спілкування, що відображає їхню безпосередність, емоційну відкритість і щирість у вираженні переживань, думок і цінностей. Використання емоційно насиченої лексики, фрагментарних і спонтанних синтаксичних конструкцій, а також різноманітних невербальних засобів створює живу, динамічну картину внутрішнього стану мовців. Фразеологізми, метафори та інші експресивні мовні засоби підсилюють експресію, дозволяючи передати не лише інформацію, а й глибокі емоції та мотиви. Такий стиль мовлення, що поєднує індивідуальні переживання із загальним колективним досвідом війни, сприяє формуванню автентичного образу українського воїна та громадського активіста, демонструючи їхню стійкість, відвагу та прагнення до свободи. Загалом, неофіційний стиль у цьому контексті є ефективним інструментом комунікації, який допомагає встановити емоційний зв'язок із слухачем і передати глибину воєнного досвіду. [18]

3.5 Експресивність мовлення як засіб передачі особистісних і соціальних переживань у інтерв'ю Дарії Філіп'євої.

У цьому розділі аналізується мовлення сержантки Дарії Філіп'євої, бойової медицині Збройних сил України, яка в інтерв'ю ділиться своїм досвідом захисту Києва під час повномасштабної війни. На початку війни Дарія не змогла повернутися до своєї частини, тому приєдналася до добровольчих сил, що обороняли столицю. Її

розповідь відображає реалії фронтового життя, глибоку особисту відданість, патріотизм і психологічну стійкість. Інтерв'ю проведене у форматі неофіційної бесіди, що дозволяє їй відкрито висловлювати емоції, думки та переживання, використовуючи різноманітні мовні засоби експресії. Цей матеріал є цінним для вивчення особливостей вербального й невербального спілкування українських військових у контексті війни.

У мовленні сержантки Дарії Філіп'євої активно використовуються лексичні засоби виразності, які підкреслюють емоційність, щирість і силу її громадянської позиції. Епітети, як-от гарячий момент (*hot moment*), мирні мешканці (*peaceful civilians*), холоднокрівна (*cold-blooded*), додають описам конкретності та виразності. Метафоричні конструкції, зокрема столиця — це серце країни (*the capital is the heart of the country*), бути світлом у темряві (*to be one of the lights in this darkness*), зруйнували всі наші плани (*ruined all our plans*), використовуються для посилення драматичного ефекту та передають внутрішній стан мовця. Емоційне напруження посилюється фразеологізмами: пірнути у вогонь (*dive right into the fire*), стояти міцно (*stand strong*), що акцентують готовність діяти попри небезпеку. Вигуки та емоційно забарвлені слова, як-от *oh, well* (ну що ж), *I don't know what the fuck they are doing here* (я не знаю, на біса вони тут роблять), додають мовленню невимушеності, прямоти й демонструють неофіційний стиль спілкування, властивий спонтанному емоційному самовираженню в умовах війни. Цей стиль дозволяє говорити про глибоко особисте через просту, щиру, зрозумілу мову, що є надзвичайно ефективним у комунікації з широкою аудиторією.

У висловлюваннях сержантки Дарії Філіп'євої спостерігається активне використання синтаксичних засобів виразності, які

підкреслюють емоційність і спонтанність мовлення. Часто вживаються короткі, уривчасті речення, як-от *I'm not a woman. I'm a person* (я не жінка. Я — людина), які створюють ефект категоричності та рішучості. Повтори — *after our victory – after our victory* (після нашої перемоги — після нашої перемоги) — підсилюють основну думку, акцентуючи на ключових елементах її позиції. Інверсія в конструкціях *after our victory I will live for myself* (лише після нашої перемоги я житиму для себе) використовується для логічного виділення важливих частин висловлювання. Риторичні прийоми, як-от риторичні запитання або емоційні вигуки (*what the fuck they are doing here* — що, на біса, вони тут роблять), підкреслюють особисту зацікавленість, обурення або глибокі переживання мовця. Ускладнені структури з дієприкметниковими й інфінітивними зворотами — *to be one of the lights in this darkness* (бути одним із вогників у цій темряві) — вказують на образне мислення й здатність узагальнювати досвід. Загалом синтаксис її мовлення поєднує емоційну простоту з логічною структурованістю, що характерно для неофіційного стилю усного інтерв'ю в умовах емоційної напруги.

У відео з участю сержантки Дарії Філіп'євої чітко простежуються яскраві невербальні засоби комунікації, які підсилюють її вербальні висловлювання та емоційний вплив на глядача. Її жестикуляція стримана, але впевнена — це свідчить про внутрішню силу та рішучість. Вираз обличчя варіюється від серйозного до ледь помітної усмішки в окремі моменти, що надає промові щирості та людяності. Вона кілька разів усміхається у складних темах, наприклад, коли говорить про евакуацію та необхідність залишатися у Києві — ця посмішка радше нервова, і служить емоційною розрядкою. Її погляд, здебільшого спрямований у камеру або вбік,

демонструє водночас зосередженість і внутрішнє переживання. Голос Дарії рівний, без помітного тремтіння, навіть під час згадки про особисті труднощі або бойові ситуації, що створює враження витриманості та досвіду. Її тон стає м'якшим, коли вона згадує про близьку людину на фронті, що свідчить про глибокий емоційний зв'язок. Також чути повітряну тривогу на фоні, але вона на це майже не реагує — це невербально підкреслює її звиклість до бойових умов і підсилює образ спокою в небезпеці. Усе це разом формує цілісний образ сильної, але чуйної жінки-військової, яка поєднує професіоналізм, емоційність і людяність.[19]

РОЗДІЛ 4 ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОФІЦІЙНОГО ТА НЕОФІЦІЙНОГО СТИЛІВ МОВНОЇ ЕКСПРЕСІЇ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ В ІНШОМОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

4.1 Порівняння лексичних засобів експресії в офіційному та неофіційному стилях: приклади з інтерв'ю та публічних виступів

У попередніх підрозділів я проаналізувала інтерв'ю офіційного та неофіційного стилів. Головною відмінністю цих двох стилей є мета та функція мовлення. Офіційний стиль спрямований на формальне, чітке, стандартизоване та об'єктивне донесення інформації, з акцентом на точність, нейтральність і дотримання норм, часто з використанням спеціалізованої термінології та кліше. Він призначений для офіційних документів, виступів, наказів, звернень до широкої чи професійної аудиторії. Прикладами формального мовлення є звернення офіційних осіб як экс-міністр оборони Олексія Резнікова, радника Юрія Сака та Голови Розвідки Кирила Буданова. Мета їх виступів - проінформувати суспільства щодо ситуації в країні у час війни.

Натомість неофіційний стиль — це життєвий, емоційний, менш формалізований спосіб спілкування, який передає особисті почуття, думки, ставлення мовця. Він часто містить просторіччя, жаргон, емоційно забарвлену лексику, вільнішу структуру речень і використовується в приватних розмовах, інтерв'ю, відеодіарях тощо. Прикладом неофіційного стилю є виступи українських військових Дар'ї Філіп'євої, Романа Трохимця, Іллі Самойленка.

Також лексичні засоби відрізняються у двох стилях. Для офіційного стилю характерне використання нейтральної, стандартизованої лексики з мінімальним емоційним забарвленням. По проаналізованих інтерв'ю Олексія Резнікова, Кирила Буданова, Юрія Сака та Рустема Умерова можна відзначити, що їх мовлення є чітким та без емоційного забарвлення. Вони передають інформацію чітко та без зайвих емоцій. Проте, мовні засоби експресії як епітети, метафори, фразеологізми і тд. Також можуть використовуватися але з униканням емоційності.

Метафори в офіційному стилі застосовуються помірковано і здебільшого мають формальний, нейтральний характер. Наприклад, Олексій Резніков використав метафору *shield of Europe* (щит Європи), яка героїзує роль України. Використання метофори є не для вираження емоції, а для донесення інформації і показати, що Україна захищає не лише себе, а й усю Європу.

Офіційний стиль більш наповнений військовою термінологією, ніж неофіційний стиль мовлення. Наприклад, Кирило Буданов використовує безліч термінів для точної передачі ситуації в країні та переконати глядачів через логіку, точність, а не через зайві емоції.

На відміну від неофіційного стилю, офіційний стиль не містить сленгу та жаргонів. Наприклад, Дарія Філіп'єва в інтерв'ю використовує низку сленгових і жаргонних мовних засобів, що є характерними для неофіційного стилю спілкування військових. В її мовленні зустрічаються розмовні вирази та метафори, як-от «ми — світло в цій темряві», що передають надію та внутрішню силу. Вона вживає стійкі фрази, які широко використовуються у військовому середовищі, наприклад, «триматися» чи «боротися до останнього», що підкреслюють рішучість і згуртованість. Окрім цього, Дарія застосовує емоційні вигуки і навіть лайливе слово «fuck», що додає висловлюванням живої емоційності та автентичності. У її промові також присутні елементи військового жаргону, такі як «бойовий медик» чи «тримати столицю», які підкреслюють приналежність до професійного середовища та ситуаційний контекст. Усі ці мовні засоби сприяють створенню емоційного, щирого та життєвого образу мовця, що різко контрастує з офіційним стилем і допомагає краще передати особисті переживання.

Також відмінністю неофіційного стилю від офіційного є передача особистих думок та власних переживань. Олексій Резніков, Кирило Буданов, Юрій Сак, Рустем Умеров лише описують ситуацію в країні та доносять слухачам це без власних думок, переживань. А от Юлія Микитенко (військовослужбовиця) навпаки ділиться власними думками про жінок на фронті (presence of a woman humanizes and democratizes the army), власними переживаннями: support me (підтримай мене), respect each other (поважаймо одне одного), moral state of my comrades (моральний стан моїх побратимів) і тд. Також мовлення неофіційного стилю наповнене емоціями: переживаннями (Андріана Рехта), страху та позитиву водночас (Роман Трохимець), почуття гордості та незламності (Ілля Самойленко).

В офіційному стилі практично відсутні персоніфікації, гіперболи та інші тропи, які широко використовуються в неофіційному стилі для передачі настрою та почуттів. Наприклад, у виступах офіційних осіб, як Міністра оборони Олексія Резнікова або радника Юрія Сака, переважає точна, нейтральна лексика без емоційних перебільшень чи образних порівнянь. Натомість в інтерв'ю зі снайпером-штурмовиком Романом Трохимцем («Брейк») чи медиком Дарією Філіп'євою можна побачити активне використання метафор і гіпербол, що додають висловам емоційності і глибини. Наприклад, Дарія говорить про себе як про «світло в цій темряві» — це яскрава персоніфікація, яка символізує надію та внутрішню силу. Або фраза Романа Трохимця про «боротьбу до останнього подиху» є гіперболічним виразом, що підкреслює рішучість і відвагу військового. Такі тропи в офіційному мовленні були б недоречними через прагнення зберегти стриманість і об'єктивність.

Офіційний і неофіційний стиль є дуже різним і зокрема у лексичних мовних засобах. Проте, кожен є дуже важливим. Проте кожен із них виконує свою важливу роль у комунікації: офіційний стиль забезпечує чіткість, формальність і авторитетність, необхідні для ділового, політичного та військового спілкування, тоді як неофіційний стиль створює умови для емоційного вираження, встановлення довіри і близькості між співрозмовниками. Таким чином, знання особливостей обох стилів дозволяє ефективно адаптувати мовлення до конкретної ситуації, аудиторії та мети комунікації. Це особливо важливо у військовому контексті, де поєднуються суворість офіційності та глибокі особисті переживання.

4.2. Синтаксичні конструкції як засоби вираження емоцій у формальному та неформальному мовленні: конкретні кейси

Емоційна експресія у мовленні може проявлятися не лише через лексику, інтонацію чи невербальні елементи, а ще й через синтаксичні конструкції. Так як я аналізую формальний і

неформальні стилі, можна зробити висновок, що ці конструкції дуже відрізняються за своєю формою, частотою та функцією.

У формальному мовленні емоційність стримана та не насичена емоціями і власними переживаннями. Синтаксис допомагає підкреслити впевненість, нагальність або серйозність тощо. Для цього у формальному мовленні активно використовуються такі конструкції як інверсія (наприклад: Only together can we achieve victory), паралелізм (We protect our people, we protect our land, we protect our future), а також складнопідрядні речення, що дозволяють логічно розгорнути аргументацію (while we understand the risks, we must act decisively). Часто використовуються стандартизовані структури, які звучать офіційно та стримано, наприклад: we strongly condemn these actions, It is crucial to emphasize that... Вони демонструють позицію мовця без емоційного перенасичення.

Характерним прикладом є виступ Олексія Резнікова, де він використовує повтори I'm sure, absolutely sure, щоб підкреслити свою впевненість та акцентувати ключову тезу. Крім того, він свідомо застосовує структури з протиставленням: We need artillery plus UAV. If we get only artillery, it will not be enough, що створює чітке емоційне протиставлення між ефективним і неефективним рішенням.

Фраза any course for Ukraine to accept the reality is a Russian narrative that we reject є прикладом синтаксичної побудови з категоричним запереченням, що виражає жорстку позицію й відкидає компроміс. А риторичне запитання: Do you think in fact if you were to agree to a ceasefire that would actually mean an end to the war? виконує функцію емоційного виклику слухачеві — ставить під сумнів легкі рішення, нав'язані ззовні.

Також мовлення Кирила Буданова є прикладом стриманого та емоційної насиченості через синтаксис і без зайвого драматизму. Кирило Буданов використовує короткі речення (еліпсис) для передачі стриманості, лаконічності та впевненості. Наприклад, *I think so. Inside Russia. Deep inside Russia. Deeper and deeper..* Також у цьому прикладі присутня анафора на початку речення для підсилення ключової ідеї та створення ритму.

Буданов не вживає вигуків, не використовує риторичних питань або емоційних вставок типу *you know, honestly, believe me*. Його речення прості за структурою, однозначні за змістом, і не містять стилістичних відхилень.

А ось синтаксис у неформальному стилі є набагато гнучкішим та слугує сильним засобом передання емоцій як відчаю, іронії та суму тощо. Мовлення військових вирізняється фрагментарністю, емоційністю та спонтанністю, що виразно проявляється на синтаксичному рівні.

У висловлюваннях Романа Трохимця простежується активне використання риторичних запитань, вигуків та інверсії для підсилення впливу. Наприклад: *Хіба ми можемо це пробачити? can we possibly forgive this)* — тут риторичне запитання передає обурення та біль. Інший приклад — інверсійна конструкція: *І стоїш ти, такий весь в багні, а позаду — твої хлопці (and there you stand, all covered in mud, and behind you — your guys)*, яка викликає візуальний та емоційний ефект присутності. Еліптичні конструкції теж часто трапляються у його мовленні, наприклад: *Ніч. Тиша. І раптом — приліт (Night. Silence. And suddenly — a strike)*. Вони створюють напруження, динамізм, передають емоційний шок або тривогу. Часте використання коротких, уривчастих речень також посилює емоційність: *Було важко. Дуже. Але тримались (it was hard. Really*

hard. But we held on). Завдяки такому синтаксису, висловлювання звучать щиро, набувають ефекту живого спілкування та викликають емпатію. Крім того, вживання вигуків - та це ж наші хлопці! (But these are our guys!) — створює емоційне піднесення та підкреслює щире захоплення або гордість. Усе це свідчить про гнучке використання синтаксичних конструкцій для передачі як особистих почуттів, так і загального емоційного тону висловлювання.

Синтаксичні конструкції в мовленні виконують не лише граматичну функцію, а й є важливими засобами вираження емоцій та формування комунікативного ефекту. У формальному стилі, характерному для офіційних виступів військових, синтаксис забезпечує чіткість, послідовність і стриманість висловлювання, використовуючи переважно складні речення, модальні дієслова та узагальнені суб'єкти, що підкреслюють офіційність і впевненість. Натомість у неформальному мовленні, як у випадку з Романом Трохимцем, синтаксичні засоби стають інструментом передачі живих емоцій, внутрішніх переживань та особистої залученості. Тут широко застосовуються еліпси, риторичні питання, анафори, вигуки, короткі уривчасті речення та інверсії, які створюють ефект безпосередності, щирості та драматизму. Така різниця в синтаксичних конструкціях зумовлена різними комунікативними цілями та контекстами використання мови, проте в обох випадках вони спрямовані на максимально ефективне донесення повідомлення і вплив на аудиторію. Вивчення цих особливостей є важливим для розуміння механізмів емоційної експресії у різних стилях мовлення, зокрема в умовах воєнного часу, коли слова стають не лише засобом інформації, а й моральної підтримки, мотивації та єднання.

4.3 Невербальні засоби: порівняння у офіційному та неофіційному мовленні.

Невербальні засоби відіграють важливу роль у комунікації як у формальному, так і в неформальному мовленні, проте їхній характер суттєво відрізняється залежно від стилю. У формальному стилі, що притаманний промовам таких офіційних осіб, як Кирило Буданов,

Олексій Резніков та Рустем Умеров, невербальні засоби є контрольованими, стриманими і служать підсиленню авторитетності й професіоналізму. Наприклад, у виступах Кирила Буданова можна побачити врівноважену жестикуляцію — рухи рук чіткі, але стримані, без зайвих емоційних сплесків, що підкреслює серйозність і зосередженість. Погляд Буданова спрямований на аудиторію або камеру, він підтримує контакт, але без надмірної експресії. Аналогічно, Олексій Резніков під час своїх офіційних звернень використовує помірковану міміку і рівний темп мовлення, де паузи ретельно дозовані для логічного акцентування думок. Рустем Умеров демонструє спокійний тон, жести більш приглушені, що відповідає дипломатичному стилю спілкування і допомагає підтримувати атмосферу довіри й поваги. Усі ці невербальні елементи у формальному мовленні спрямовані на підкреслення професійності, впевненості та стриманості.

У неофіційному стилі, який притаманний виступам Юлії Микитенко, Дарії Філіпєвої та Романа Трохимця, невербальна комунікація стає більш емоційною, відкритою і динамічною. Наприклад, у виступах Юлії Микитенко помітні живі жести — руки активно рухаються, міміка відображає широку гаму емоцій, від смутку до натхнення. Дарія Філіпєва у своїх інтерв'ю демонструє відкритий погляд і іноді нерівномірний темп мовлення, що свідчить про щирість і емоційне включення. Роман Трохимець, виступаючи перед камерою або в інтерв'ю, часто використовує яскраву жестикуляцію, виразні паузи, його міміка відображає внутрішній стан — тривогу, рішучість чи гордість. Темп мовлення нерівномірний, інтонації варіюються від стриманих до піднесених, що створює атмосферу довірливого живого спілкування. Ці невербальні засоби допомагають посилити емоційний вплив,

зробити висловлювання більш автентичними та близькими до слухача.

Таким чином, порівняння невербальних засобів у формальному і неформальному стилях показує, що у формальному мовленні переважає стриманість, контроль і стабільність невербальних проявів, що підкреслюють офіційність і професіоналізм. В неформальному ж - переважає емоційність, експресивність і спонтанність, які створюють ефект щирості, живого контакту і глибокого емоційного залучення аудиторії. Відмінності у невербальній поведінці відображають різні комунікативні завдання та контексти, у яких здійснюється мовлення, і підкреслюють важливість невербальних засобів як ефективного інструменту передачі змісту та настрою.

ВИСНОВОК

У своїй магістерській роботі я розглянула мовні засоби експресії військових в іншомовному (англомовному середовищі) та порівняла неформальний та формальний стилі мовлення. Завдяки пошуку інформації, теорії та аналізу виступів офіційних осіб та військових я зробила чимало висновків щодо особливостей мовлення та

використання різних мовних засобів як лексичних засобів (фразеологізми, повтори, метафори і тд), синтаксичних конструкцій (неповні речення, еліпсису, градації та інверсії і тд), невербальних засобів (ритм мовлення, інтонація, міміка).

Крім того, дослідження показало, що вибір конкретних мовних засобів безпосередньо пов'язаний із комунікативною метою та контекстом спілкування. У формальному стилі переважає стриманість і офіційність, що забезпечує авторитетність і довіру, тоді як у неформальному стилі більший акцент робиться на емоційну залученість і створення ефекту живого, щирого спілкування. Важливим є те, що саме поєднання вербальних і невербальних засобів дозволяє військовим ефективно впливати на аудиторію, підтримувати бойовий дух, мотивувати та формувати позитивний імідж.

Також дослідження показало, що військові у неформальному мовленні почуваються більш вільними та з більшим вибором використання мовних засобів. Вони є більш гнучкими у вираженні власних емоцій та власних думок. Військові неформального стилю можуть ділитися власними спостереженнями та оцінками ситуацій. Натомість офіційні особи відчують себе більш обмеженими у цьому зокрема, та і у використанні мовних засобів та зворотів.

Варто також підкреслити, що як формальне, так і неформальне мовлення відіграють ключову роль у донесенні інформації про ситуацію в Україні до іншомовної аудиторії. Офіційні особи, використовуючи стриманий і формальний стиль, передають об'єктивну оцінку подій без зайвих емоцій та суб'єктивних суджень, що дозволяє іноземним глядачам самостійно формувати власні висновки та аналізувати ситуацію. Натомість неформальне мовлення, завдяки своїй емоційності, щирості та живості, допомагає

глибше відчувати переживання та настрої українських військових і громадян, встановлюючи більш тісний емоційний контакт із аудиторією та підсилюючи розуміння реального стану справ. Я проаналізувала мовлення Юлії Микитенко, яка дає власні судження про роль жінки на війні, Дар'я Філіп'єва ділиться тим, як її життя змінилося з війною і розповідає про свій побут, Роман Трохимець веде щоденник свого життя на фронті. Іноземці можуть переглядати ці матеріали та більш розуміти яка ситуація у нашій країні. Нам дуже важливо доносити інформацію про події в країні та заохочувати інші країни підтримувати нас та наших військових на передовій.

Через поєднання формального і неформального мовлення ми можемо не лише інформувати, а й надихати, мотивувати до допомоги та зміцнювати міжнародні зв'язки, що є вирішальним для подолання викликів війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Nilsen, D. L. (1980). *Metaphor: Theoretical and Practical Approaches*. New York: Holt, Rinehart & Winston, pp. 78-92.
2. Kuno, S. (1973). *The Structure of the Japanese Language*. MIT Press, pp. 101-115.
3. Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. University of Chicago Press, pp. 45-60.

4. Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge University Press, pp. 23-45.
5. Krivonos, O. (2019). *Pragmatics of Communication in Contemporary English*. Kyiv: Educational Literature, p. 70.
6. Frawley, W. (1992). *Linguistic Semantics*. Lawrence Erlbaum, pp. 135-150.
7. Соколова А. До проблеми вивчення військового дискурсу // Наукові записки НаУКМА. Філологія. – 2023. – Т. 73. № 3. – DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/73-3-34>
8. Ємельянова О.В. Лінгвопрагматичні особливості воєнного дискурсу (на матеріалі текстів ЗМІ) // Випуск 35, Том 1, 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.35.16>
9. Atlantic Council. A conversation with Minister of Defense of Ukraine Oleksii Reznikov [Електронний ресурс] / Atlantic Council. — 2023. — Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=AGVMxrTIGJY&t=1401s&ab_channel=AtlanticCouncil
10. ABC News. Expect more strikes 'deeper and deeper' into Russia, Ukraine's spy chief tells ABC News [Електронний ресурс] / ABC News. — 2023. — Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=RcvLEtSBG84&ab_channel=ABCNews
11. Exclusive: Adviser to Ukraine's defense minister talks to FRANCE 24 [Електронний ресурс] / FRANCE 24 English. — 2023. — Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=cSnktuwMHpw&ab_channel=FRANCE24English
12. Умеров Р. Fireside Chat with Rustem Umerov [Електронний ресурс] / Р. Умеров. — 2024. — Режим доступу:

https://www.youtube.com/watch?v=pz2hJuk9M8k&ab_channel=TheAspenInstitute

13. Sky News. Ukraine war: 'Capture means death to us', says Azov Brigade officer in Mariupol [Відео] / Sky News. — 2022, 20 квітня. — Режим доступу:

<https://www.youtube.com/watch?v=2WJUvF1TkUM>

14. France 24 English. Ukraine war: 'Capture means death to us', says Azov Brigade officer in Mariupol [Відео] / France 24 English. — 2022. — Режим доступу:

https://www.youtube.com/watch?v=cDpgAOJOvWM&ab_channel=FRA_NCE24English

15. Samoilenko I. Azovstal legend Gandalf Ilya Samoilenko sends greetings to all #NAFO fellas [Відео] / I. Samoilenko. — 2023, 15 травня. — Режим доступу:

http://youtube.com/watch?v=jbonyw1MfkQ&ab_channel=NAFO69thSniffingBrigade

16. Mykytenko J. Interview with the Ukrainian Female Soldier Julija Mykytenko [Інтерв'ю] / J. Mykytenko. — Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=BJhmKuFX3mg&ab_channel=Pilecki-InstitutBerlin

17. Ukrainian soldier shares video diary of life on the front lines [Відео] / CBS News. — Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=OYQceI9nKec&ab_channel=CBSNews

18. I Was Not Born for War (Conversations with Ukrainian Soldiers) [Відео] / The German Marshall Fund of the United States. — Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=9wa6qdvjXH0&ab_channel=TheGermanMarshallFundoftheUnitedStates

19. Washington Post. Women are much stronger than men: A female combat medic on Kyiv's front lines [Відео] / Washington Post. — Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=807DctMSZWE&ab_channel=WashingtonPost